

Analys lokalbehov äldreomsorg

Bilaga till lokalrevision 2018, socialnämnden

Innehållsförteckning

Inledning	2
Bakgrund	2
Gällande lagstiftning och begrepp	2
Hemtjänst	2
Dagverksamhet.....	2
Korttidsplats	2
Särskilt boende	3
Trygghetsboende/70+boende	3
Verkställighet av myndighetsbeslut	3
Teknisk status/tidigare lokalrevisioner	3
Befolkningsprognos	4
Nulägesbeskrivning.....	5
Hemtjänst	5
Behov lokaler hemtjänst.....	5
Dagverksamhet.....	6
Behov lokaler dagverksamhet	6
Trygghetsboende (biståndsbeslut) och 70+boende	6
Behov av fortsatt arbete	7
Korttidsplatser	7
Behov lokaler korttidsplatser	8
Särskilt boende	9
Beräkning kommande behov särskilt boende	11
Östra kommundelen	15
Norra/västra kommundelen	17
Behov lokaler särskilt boende	18
Alternativa boenden för äldre.....	19
Boendeformer.....	19
Sammanfattning analys lokalbehov äldreomsorg	21
Sammanfattning behov av åtgärder lokaler.....	22
Referenser	23

Inledning

Bakgrund

Denna bilaga är en fördjupad analys kring lokaler för verksamheterna inom äldreomsorg omfattar dagverksamhet, hemtjänst och särskilt boende enligt socialtjänstlagen (SoL). Bilagan tillhör socialnämndens lokalrevision 2018.

Alla planer, program etc. som tas fram och ska antas av en nämnd, ska förhålla sig till kommunens Lokala utvecklingsprogram (LUP) och de resultatmål som finns kopplade till LUP. Lokalrevision för socialnämnden har kopplingar mot följande resultatmål; resultatmål 11 – Trygga invånare samt resultatmål 17 – Bra kvalitet inom skola, vård och omsorg.

Lokalrevision genomförs en gång per år enligt kommunens fastighets- och lokalprocess. Samtliga nämnder ska anta en lokalrevision, vilka sedan aggregeras till en lokalförsörjningsplan som beslutas av kommunstyrelsen och gäller för samtliga nämnder.

Analysen för lokaler inom äldreomsorg innehåller en beskrivning av enheterna utifrån lagstiftning och en nulägesbeskrivning av enheterna (höst/vinter 2018/2019). Därefter kommer en beskrivning av de förändringar som enheterna står inför samt beskrivning av behov kring utveckling kopplat till lokaler.

Gällande lagstiftning och begrepp

I äldreomsorgen verkställs i huvudsak beslut enligt socialtjänstlagen där rätten till skälig levnadsnivå är utgångspunkten. Den enskilde som på grund av fysiska, psykiska, sociala och/eller existentiella behov behöver hjälp och stöd i den dagliga livsföringen och som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har enligt socialtjänstlagen rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Inom äldreomsorgen verkställs även beslut om delegerad hemsjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen.

Äldreomsorg i Motala kommun omfattar bland annat beslut om hemtjänst, dagverksamhet, korttidsplats, trygghetsboende samt särskilt boende. Det är dessa fem områden som analysen kommer att beröra utifrån ett lokalperspektiv.

Hemtjänst

Bedrivs i det som kallas för ordinärt boende, vilket betyder att hemtjänst är insatser som utförs i den enskildes hem. Varje hemtjänstenhet har en utgångspunkt med administrativa lokaler och personalutrymmen.

Dagverksamhet

Dagverksamhet för personer med demensproblematik bedrivs i huvudsak dagtid och ska främja den enskildes mående. Dagverksamhet är också en del av kommunens anhörigstöd.

Korttidsplats

Inom äldreomsorg finns korttidsplats för personer som tillfälligt har behov av ökad vård och omsorg, till exempel efter en tids sjukhusvistelse eller som en del av anhörigstöd.

Särskilt boende

Särskilt boende för äldre benämns ofta även för äldreboende. Till äldre i det här sammanhanget räknas 65 år och äldre, men på särskilda boenden finns även yngre personer som har behov av vård och omsorg dygnet runt. Särskilda boenden delas in i boenden för personer med demensproblematik och boenden för personer med fysiska nedsättningar, så kallat vårdboende.

Trygghetsboende/70+boende

I Motala kommun har tidigare funnits möjlighet att få ett så kallat Trygghetsboende via biståndsbeslut. Den möjligheten togs bort från år 2015, men en successiv utfasning sker och fortfarande år 2018 finns personer som har den typen av beslut.

70+boenden är icke-biståndsbedömda boenden men där boendet delvis är anpassat för äldre.

Verkställighet av myndighetsbeslut

Insatser enligt socialtjänstlagen utreds och beslutas av socialsekreterare på socialkontoret. Biståndsbeslutet talar om vilka hjälpinsatser den enskilde har rätt till.

Alla som bedriver hemtjänst i Motala kommun, oavsett om det är extern utförare eller kommunens egenregi, ska verkställa beslut om hemtjänst inom två dygn enligt gällande förfrågningsunderlag för kundval hemtjänst inom lagen om valfrihet (LOV) i Motala kommun.

Beslut om särskilt boende verkställs så snart det finns en ledig plats. Socialkontorets placeringsansvarig erbjuder boende till den enskilde utifrån att boendets inriktning möter den enskildes behov.

Teknisk status/tidigare lokalrevisioner

Lokalrevision som genomfördes under hösten 2016 och som beslutades av socialnämnden i januari 2017 gör en bra beskrivning av hur den tekniska statusen för de särskilda boendena i kommunen är. Bedömningen gjordes av tekniska konsulter, genom platsbesök och intervjuer med förvaltare och driftorganisation. Bedömningen omfattar byggnads- och anläggningsdelar inklusive utvändigt miljö, VVS-tekniska installationsdelar, EL- och teletekniska installationsdelar, tillagningskök och mottagningskök. Parallellt med detta gjordes även en revision av en extern konsult som tittade på de mjuka värdena såsom allmänt om boendet, utemiljö, inomhus – tillgänglighet, funktionalitet, flexibilitet och omställbarhet samt trygghet/hemkänsla. Resultatet av tidigare revisioner enligt ovan går fortfarande att använda då några större ombyggnationer inte har skett under senaste åren.

Resultatet av 2016 års lokalrevision visar att Samuelsberg och Strandvägens gamla del är två fastigheter som förutom att de är i stora behov av renoveringar inte heller är ändamålsenliga för de verksamheter som bedrivs.

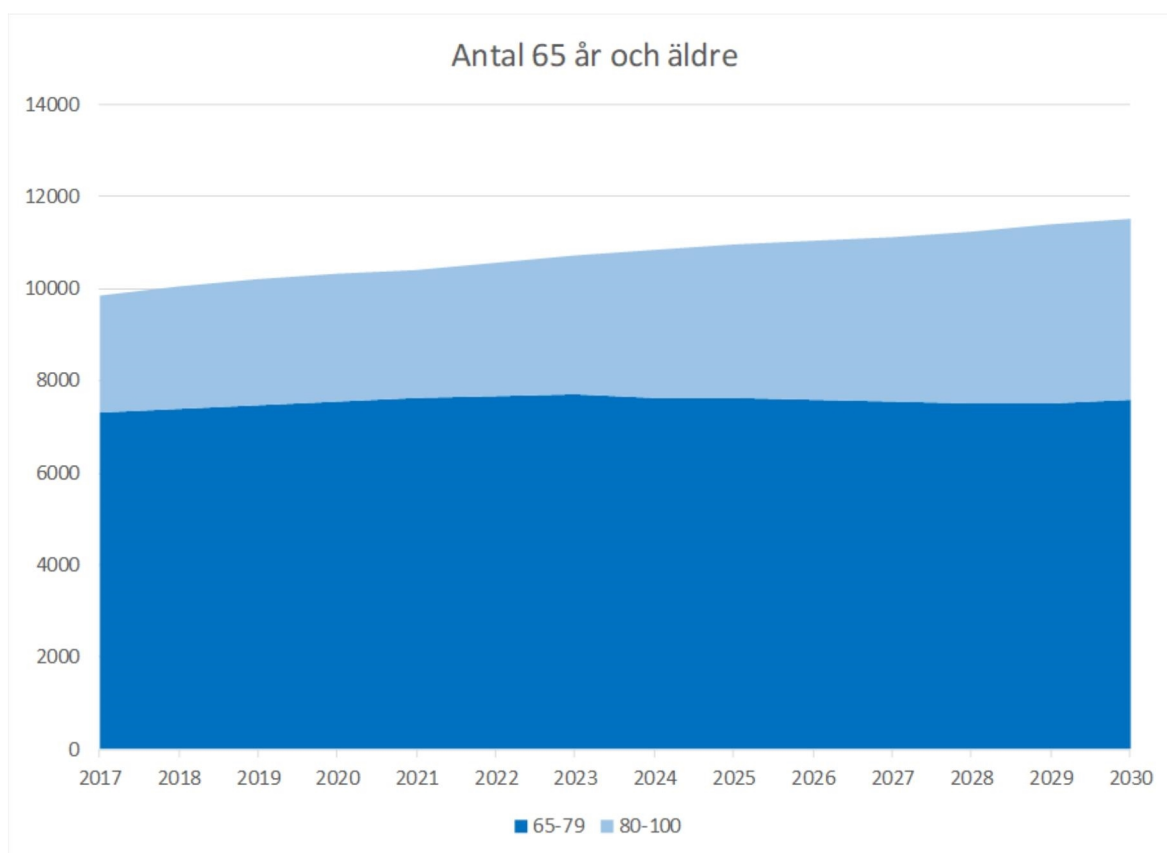
Inför 2018 års lokalrevision har inte någon fördjupad utredning eller bedömning gjorts av den tekniska statusen på särskilda boenden i kommunen. Efter dialog med kommunens fastighetsenhet under 2018 är det inte några förändringar i den tekniska statusen i förhållande till den utredning som gjordes 2016, mer än att ytterligare två år avlöp och sedvanligt slitage tillkommit.

Under 2018 har framkommit behov av förändringar kring särskilda boendet Björktrasten då det saknas bra personalutrymmen och gemensamhetsutrymmen för de boende.

Befolkningsprognos

För att beräkna framtida behov av platser inom särskilt boende används den av kommunen framtagna befolkningsprognosen för perioden fram till år 2030. Befolkningsprognosen beräknas centralt i kommunen och beräknas utifrån ett uttalat önskemål om att kommunen ska växa i invånarantal under prognosperioden.

Den vedertagna indelningen av befolkningen 65 år och äldre är 65-79 år respektive 80 år och äldre.

Enligt ovan redovisad befolkningsprognos fram till år 2030 kommer antalet äldre att öka från 9 862 till 11 525 personer, en ökning av antalet personer 65 år och äldre med motsvarande 14,4 procent. Fördelat på de olika åldersgrupperna så ökar gruppen 65-79 år från 7 307 personer till 7 577 personer, en ökning med 3,6 procent. Gruppen 80 år och äldre ökar från 2 555 personer till 3 948 personer, en ökning med 35,3 procent.

Befolkningsprognoser för olika kommundelar redovisas under kapitlet ”Kommande behov särskilt boende”.

Nulägesbeskrivning

Här beskrivs respektive område utifrån målgrupp, lokaler och behov.

Hemtjänst

Hemtjänst omfattar insatser som utförs i den enskildes hem, så kallat ordinärt boende. Insatser som utförs kan vara service- och/eller omvårdnadsinsatser enligt beslut om bistånd enligt socialtjänstlagen.

Motala kommun tillämpar sedan 2009 lagen om valfrihet (LOV) inom hemtjänst och har (2019-01-14) sju externa utförare inom hemtjänst utöver kommunens egenregi. Kommunen ansvarar för samtlig nattbemanning oavsett om den enskilde har annan utförare dagtid.

Den hemtjänst som bedrivs i egenregi har 12 hemtjänstenheter som är lokaliserade i hela kommunen. Lokalerna inrymmer omklädningsrum, personalutrymmen och kontorsutrymmen. Flera av lokalerna ligger i eller i nära anslutning till ett särskilt boende eller till ett före detta trygghetsboende (numera så kallat 70+ boende). På några ställen är omklädningsrum och kontorsutrymmen åtskilda. Några av personalutrymmena inryms i lägenheter som hyrs av Bostadsstiftelsen Platen.

Inom socialförvaltningen pågår under hösten 2018 en översyn av förvaltningens geografiska indelning av kommunen i syfte att skapa en indelning som är lika för hela förvaltningen och därmed kan öka förutsättningarna för god samverkan över verksamhetsgränserna. Detta arbete bör följas framöver gällande lokalförsörjningen då en eventuell förändring av hemtjänstenheternas geografiska indelning också påverkar behovet av hemtjänstlokaler. Justeringen av de geografiska områdena görs också utifrån att det sker förändringar inom samhällsstrukturen i Motala kommun med utökning av befintliga stadsdelar samt tillkommande stadsdelar.

Behov lokaler hemtjänst

Under 2018 har flera justeringar gjorts kring hemtjänstlokaler för att minska antalet lokaler. Justeringar kommer sannolikt att ske även under 2019 och 2020 med målet att nå effektiv användning av lokaler.

I samband med lokalrevisionen uppmärksammas inte några särskilda behov kring förändringar av nuvarande hemtjänstlokaler. Eventuella förekommande behov hanteras inom verksamhetsområdet och budgetram.

Dagverksamhet

Äldreomsorgens dagverksamhet för personer med demensproblematik är lokaliserad i anslutning till särskilda boendet på Strandvägen. Lokalerna bedöms tillräckliga för den verksamhet som bedrivs.

Behov lokaler dagverksamhet

I samband med lokalrevisionen uppmärksammas inte några särskilda behov kring förändringar av nuvarande lokaler för dagverksamhet. Eventuella förekommande behov hanteras inom verksamhetsområdet och budgetram.

Trygghetsboende (biståndsbeslut) och 70+boende

Socialnämnden upphävde från år 2015 möjligheten att ansöka och få biståndsbeslut för trygghetsboende. Trygghetsboenden har funnits runt om i kommunen; Motala tätort, Godegård och Borensberg. En utfasning av den här typen av biståndsbeslut har skett och per den 31 oktober 2018 kvarstod totalt 84 personer med beslut om trygghetsboende.

När trygghetsboende infördes blockförhyrdes av Bostadsstiftelsen Platen ett stort antal lägenheter av socialnämnden för att upplåta till biståndsformen trygghetsboende. Idag har kommunen kvar tre blockförhyrningskontrakt för trygghetsboende med Bostadsstiftelsen Platen samt ett blockförhyrningskontrakt med Hemsö Fastigheter AB. De lägenheter som inte längre hyrs ut med biståndsbeslut trygghetsboende hyrs istället ut av kommunen som 70+boende. Samtliga boende i trygghetsboende eller 70+boende har andrahandskontrakt via kommunen. Placeringar till dessa boenden sker via kommunens placerare på socialkontoret.

Under första delen av 2000-talet har om- och tillbyggnationer skett i de blockförhyrda trygghetsboendena som hyrs av Bostadsstiftelsen Platen för att bland annat tillskapa personalutrymmen och dagstugor. Kostnader för dessa om- och tillbyggnationer har lagts på hyran med en avbetalningsplan på 30 år.

Var	Antal lägenheter	Kontraktstid	Beräknad kvarvarande skuld per den 2019-03-31*
Svanen, Borensberg	28 lägenheter varav 2 används som personalutrymmen. Dagstuga	Kontrakt till 2022-04-30	3 403 236 kr
Ekön, Motala tätort	22 lägenheter varav 2 används som personalutrymmen. Dagstuga	Kontrakt till 2019-09-30 (kontraktet uppsagt)	3 467 667 kr
Väster, Motala tätort	35 lägenheter varav 2 används som personalutrymmen. Dagstuga	Kontrakt till 2020-02-28	1 524 360 kr

* Med reservation för förändringar i beräkningarna.

Dialog pågår med Bostadsstiftelsen Platen om att avsluta föreliggande blockförhyrningar och istället hyra lokaler för träffpunkter. Vid en uppsägning av föreliggande blockförhyrningar ska kvarvarande skuld avseende om- och tillbyggnationer regleras.

Utöver dessa blockförhyrningar finns ett blockförhyrningskontrakt med Hemsö Motala Munken AB gällande Båtsmansgatan med kontraktstid till och med 2042-01-31. Blockförhyrningen omfattar totalt 34 lägenheter samt gemensamhetslokal.

Behov av fortsatt arbete

Ett arbete pågår för att lämna nuvarande blockförhyrningskontrakt med Bostadsstiftelsen Platen. Gällande resterande skuld för tidigare om- och tillbyggnationer bör det hanteras som ett särskilt utredningsärende.

Korttidsplatser

I samband med utskrivning från slutna hälso- och sjukvård eller i händelse av försämring i hälsotillståndet eller andra påverkande faktorer finns möjlighet att få biståndsbeslut i form av korttidsplats för vård och omsorg. Insats växelvård samt plats för boka själv (växelvård) är andra insatser som räknas in i antalet korttidsplatser.

På korttidsplats förekommer även verkställighet av beslut för personer under 65 år som har behov tillfällig vård- och omsorg. Särskilda enheter för yngre personer finns inte, vare sig inom korttidsplatser eller särskilt boende.

Motala kommun är ett finskt förvaltningsområde och det finns en särskild avdelning för detta på boendet Strömsborg, dock utan korttidsplatser.

Korttidsplatser finns i anslutning till särskilda boendet Samuelsberg, totalt 17 platser inklusive platserna för växelvård och boka själv. I anslutning till särskilda boendet Strandvägen finns 24 korttidsplatser.

Enhet	Var	Antal platser	Typ av plats
Strandvägen gamla delen	Motala tätort, Brinken	12	Korttidsplats
		12	Korttidsplats
Samuelsberg	Motala tätort, Samuelsberg	10	Korttidsplats
		3	Växelvård, vårdboende
		3	Växelvård, demens
		1	Boka själv

Totalt: 41 platser varav 7 platser är korttidsplatser för personer med återkommande behov (växelvård, boka själv) och 34 platser för tillfälliga behov

Lokalerna för korttidsplatser motsvarar inte verksamhetens behov och bedöms därmed inte vara ändamålsenliga. Lokalerna på Samuelsberg är gamla och slitna enligt tidigare nämnd teknisk status. Lokalerna på Strandvägen är också gamla och slitna men är framförallt inte ändamålsenliga för vård- och omsorg. Boendet består av stora salar som är flerbäddsrums, toalett och dusch finns i korridor och inte i anslutning till rummen. Personer som beviljas

korttidsplats har i regel ett stort vård- och omsorgsbehov, ibland även i kombination med en demensproblematik. Att inte ha tillgång till eget rum med toalett och dusch är en del som skapar sämre förutsättningar för verksamheten att ge en kvalitativt god vård- och omsorg.

Antalet platser för korttidsvård har fluktuerat under de senaste 10 åren där vi som flest haft 51 platser och som minst 29 platser. En kulmen skedde under 2017 och i samband med detta beslutades om ett nytt arbetssätt, Trygg hemgång.

Under 2018 startades en ny insats, Trygg hemgång, med syfte att ge trygghet och extra stöd till den enskilde i samband med utskrivning från slutna hälso- och sjukvård. Ett mål vid starten av denna insats var också att kunna minska antalet korttidsplatser vilket också gjordes under 2018, från 51 platser till 41 platser i juni 2018. 34 av de 41 platserna är för tillfällig korttidsvård, övriga för växelvård. Det bedöms kvarstå behov av 34 korttidsplatser för tillfällig korttidsvård.

Under 2018 har det även skett förändringar vad gäller platser för växelvård och en utökning av antalet platser har skett. Det finns nu totalt tre platser för växelvård fys. och tre platser för växelvård demens samt ett rum för Boka själv. Platser för växelvård finns på alla på Samuelsberg, vilket gör det lättare att planera och utnyttja eventuellt tomma platser i nödläge jämfört när växelplatserna var utspridda på olika boenden/avdelningar.

I vissa fall används permanenta rum på Samuelsberg, Vileborg eller Husbygården som korttidsplatser. Det sker när sökande saknas till dessa platser och att person med beslut om korttidsplats bedöms kunna vistas på något av dessa boenden.

Behov lokaler korttidsplatser

Utifrån de stora förändringar som skett i Motala under 2018 med förändrat arbetssätt i samband med inrättande av insatsen Trygg hemgång, ser förvaltningen ett minskat behov av korttidsplatser jämfört med för ett år sedan. Förändrade arbetssätt, ännu närmare samverkan med Region Östergötland och utökat antal platser i särskilt boende påverkar behovet av tillgång till korttidsplatser. Bedömningen är att det antal platser som är idag är tillräckliga, men behovet av korttidsplatser bör följas varje månad för att ha en framförhållning om ett utökat behov uppstår.

När det gäller lokalbehov för korttidsplatser finns ett trängande behov att snarast hitta andra lokaler till nuvarande korttidsplatser på Samuelsberg respektive Strandvägen. Detta utifrån att lokalernas tekniska och verksamhetsmässiga förutsättningar för att bedriva en god vård och omsorg inte finns.

Korttidsplatser bör vara utformade utifrån att personer som kommer till korttidsplats ofta har omfattande vård- och omsorgsbehov, tillgång till badrum i rummet ska finnas samt att det finns tillgång till rehabiliteringsmöjligheter.

En lokalbehovsanmälan bör snarast anmälas enligt kommunens fastighets- och lokalprocessen för att inleda en förstudie med syfte att hitta nya lokaler för korttidsplatser. Inom socialförvaltningens lokalbestånd finns inte några lokaler som uppfyller kriterierna för korttidsplatser.

Särskilt boende

Utav kommunens tio särskilda boenden för permanentboende (i dagligt tal kallat äldreboende), har åtta särskilda boenden plats för 32 boende eller färre. För att erhålla en god driftsekonomi bör ett boende ha 54 platser. Två av kommunens boenden drivs av extern utförare, kommunen ansvarar för lokalerna.

Dagens särskilda boenden finns såväl i Motala tätort som i Borensberg och Fornåsa enligt nedan fördelning:

Enhet	Var	Antal platser	Typ av plats	Övrig info.
Björkbladet	Motala tätort, Skolgårda	24	Vårdboende	Extern drift
Björktrasten	Motala tätort, Skolgårda	11 11	Vårdboende Demensboende	
Husbygården	Borensbergs tätort	10 12	Vårdboende Demensboende	
Samuelsberg	Motala tätort, Samuelsberg	25	Vårdboende	
Skogsgården	Motala tätort, Bråstorp	28	Demensboende	Extern drift
Solbacken	Motala tätort, Bergsätter	50	Demensboende varav 8 BPSD	
Strandvägen	Motala tätort, Brinken	17 (+1) 24	Vårdboende Demensboende	+1 är plats i dubbelrum
Strömsborg	Motala tätort, Charlottenborg	52 41	Vårdboende Demensboende	
Vileborg	Landsbygd, Fornåsa	24	Vårdboende	
Åkervallen	Motala tätort, Väster	16 16	Vårdboende Demensboende	

Totalt: 361 (+1) varav 182 platser för demensboende

Ett arbete pågår i kommunen för nybyggnation av ett särskilt boende för äldre. Boendet ska placeras på Nämndemansgatan, Mossenområdet i Motala tätort och kommer att innehålla 54 boendeplatser. Inflyttning beräknas till månadskiftet juni/juli 2020.

Den tekniska statusen gällande *Samuelsberg* gör att en utflytt av boendet bör planeras inom en snar framtid, det gäller såväl den delen som innehåller permanentboende som delen för korttidsplatser. Boendet *Björktrasten* saknar bra personalutrymmen samt gemensamhetsutrymmen för de boende. Idag har två lägenheter tagit i anspråk till personalutrymmen.

Övriga särskilda boenden bedöms vara fullt funktionella i förhållande till behov i verksamhet och för de boende, även om flera av dem är små i förhållande till möjligheten att nå en god driftsekonomi.

I kommunen finns möjlighet för den som erhållit biståndsbeslut om särskilt boende att välja boende. Vilket ibland resulterar till att enskilda personer tackar nej ett flertal gånger till erbjudna platser i boende och kvarstår därmed i kön till särskilt boende.

De flyttmönster som kan skönjas i kommunen ser ut enligt följande:

- Motala tätort → Motala tätort
- Godegård, Nykyrka → Motala tätort
- Tjällmo → Strandvägen
- Borensberg → Husbygården
- Klockrike, Fornåsa, Österstad → Vileborg
- Fågelstad, Fivelstad, Varv → Motala tätort

Vissa undantag i flyttmönstren finns så klart. Värt att notera är det flyttmönster som visar på att personer från Tjällmo i största utsträckning väljer att flytta till Strandvägen i Motala tätort. En förklaring till detta kan vara att i samband med nedläggningen av boendet i Granliden år 2015 flyttades de boende och personalgruppen till en enhet på Strandvägen.

Beräkningar har gjorts avseende ålder vid inflyttning i permanent särskilt boende samt den genomsnittliga boendetiden. Beräkningarna bygger på statistik från kommunens placerare och beräknas utifrån in- och utflyttning som skett under år 2012 respektive år 2017.

Medelålder inflytt (65 år och äldre)		Genomsnittlig boendetid	
2012	2017	2012	2017
83,32 år	86 år	2,36 år	2,01 år

Ovanstående tabell visar att medelåldern för personer som flyttar in på särskilt boende har höjts med knappt tre år samtidigt som boendetiden har blivit kortare. Verksamheten kan även bekräfta att de som flyttar till ett särskilt boende har ett högre vård- och omsorgsbehov än tidigare. Detta ställer även krav på att framtida boenden är utformade på ett sätt som möter dessa behov.

Beräkning kommande behov särskilt boende

För att beräkna framtida behov av platser inom särskilt boende används den av kommunen framtagna befolkningsprognosen för perioden fram till år 2030 som tidigare redovisats. Befolkningsprognosen fram till år 2030 visar att antalet personer 65 år och äldre beräknas öka med 1 663 personer, vilket motsvarar 14,4 procent.

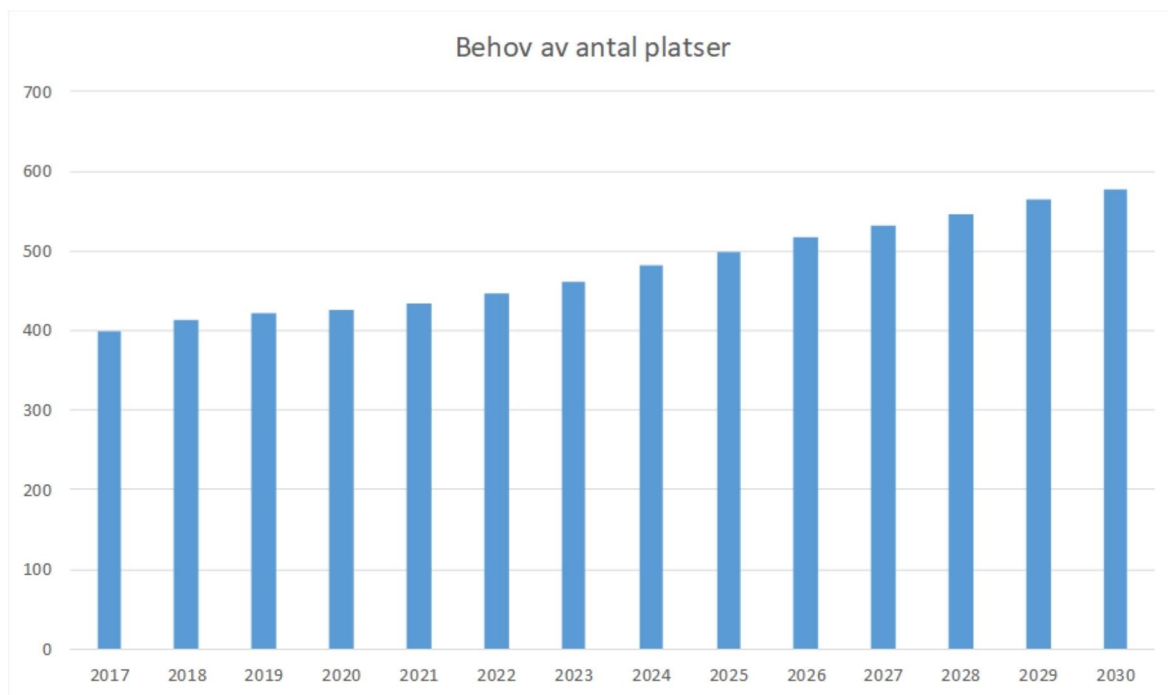
Fördelat på de olika åldersgrupperna ökar gruppen 65-79 år med 270 personer vilket är en ökning med 3,6 procent. Gruppen 80 år och äldre ökar med 1 393 personer vilket är en ökning med 35,3 procent.

Den nationella statistiken som återfinns i Kolada (www.kolada.se) visar att andelen äldre som bor i särskilt boende i Sverige är för åldersgruppen 65-79 år 1,1 procent och för åldersgruppen 80 år och äldre 12,5 procent.

Siffrorna för Motala är 1,4 procent för 65-79 år respektive 13,5 procent för 80 år och äldre. Statistiken för Motala kommun sticker ut i förhållande till övriga landet, vilket härleds till att i statistiken för Motala finns även inräknat de personer som har biståndsbeslut för trygghetsboende. Tröskeln till den typen av boendeform bedöms ha varit lägre än till beslut om särskilt boende.

För att få en rättvisare bild av kommunens framtida behov av platser för permanent särskilt boende har beräkningar gjorts utifrån faktiskt antalet platser under perioden 1 oktober 2017 till 30 september 2018 vilket är 361 platser samt medelvärde på den kö till särskilt boende som funnits under samma tidsperiod, vilket är 33 personer. En sådan beräkning av behov av antal platser för ovan nämnd period är 394 platser. Kön har under året fluktuerat mellan som lägst 26 i kö till högst 41. 394 platser ligger närmast det behov som kommunen har i beräkning av nationella siffror, vilket är 400 platser för år 2017 och 414 platser för år 2018.

De nationella siffrorna i förhållande till kommunens faktiska behov utifrån dagens antal platser plus den kö som finns, visar att Motala kommun kan använda nationella siffror vid beräkning av framtida behov av platser i särskilt boende för äldre. Det vill säga 1,1 procent för åldersgruppen 65-79 år och 12,5 procent för åldersgruppen 80 år och äldre.

Behovet av antal platser i hela kommunen gällande särskilt boende för perioden 2017-2030, visar på att en ökning av antal platser bör ske successivt fram till år 2030 då behovet av antal platser beräknas vara 577 stycken.

För att lättare se numerären för behov av antal platser redovisas här antalet i tabellform, vartannat år med start år 2018.

Befolkningsprognos		2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030
65-79 år		7403	7567	7686	7649	7582	7530	7577
80-w år		2661	2751	2893	3179	3466	3711	3948
S:a 65 år och äldre		10064	10318	10579	10828	11048	11241	11525
Behov platser särskilt boende	Andel							
65-79 år	1,1%	81	83	85	84	83	83	83
80-w år	12,5%	333	344	362	397	433	464	494
S:a behov platser		414	427	446	482	517	547	577
Nuvarande antal platser (2018)		361	361	361	361	361	361	361
Underskott av platser		-53	-66	-85	-121	-156	-186	-216

Som synes föreligger ett underskott med 53 platser mot befolkningsprognosen, viktigt att poängtera är dock att under 2018 har kön till särskilt boende aldrig uppnått den numerären.

Vid månadsskiftet juni/juli 2020 beräknas nytt boende i Motala tätort omfattande 54 platser vara inflyttningsklart. Med anledning av tidigare redovisad status på fastigheter behöver hänsyn tas till behov av ombyggnationer och/eller nybyggnationer. Detta medför olika scenarion som påverkar besluten om när ytterligare nybyggnation av särskilt boende behöver ske för att möta ovanstående platsbehov.

Alternativ 1

54 nya platser på Nämndemansgatan tillförs, inga andra omstruktureringar sker.

	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030
Nuvarande antal platser	361	361	361	361	361	361	361
Nämndemansgatan		54	54	54	54	54	54
S:a platser		415	415	415	415	415	415
Underskott av platser		-12	-31	-67	-102	-132	-162

Alternativ 2

54 nya platser på Nämndemansgatan tillförs. Flytt av 25 permanenta platser från Samuelsberg till Nämndemansgatan.

	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030
Nuvarande antal platser	361	361	361	361	361	361	361
Nämndemansgatan		54	54	54	54	54	54
Samuelsberg permanenta flyttas		-25	-25	-25	-25	-25	-25
S:a platser		390	390	390	390	390	390
Underskott av platser		-37	-56	-92	-127	-157	-187

Alternativ 3

54 nya platser på Nämndemansgatan tillförs. Flytt av 25 permanenta platser från Samuelsberg samt 22 platser från Björktrasten till Nämndemansgatan.

	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030
Nuvarande antal platser	361	361	361	361	361	361	361
Nämndemansgatan		54	54	54	54	54	54
Samuelsberg+Björktrasten flyttas		-47	-47	-47	-47	-47	-47
S:a platser		368	368	368	368	368	368
Underskott av platser		-59	-78	-114	-149	-179	-209

När det gäller alternativ ett bör poängteras att socialnämnden inte har erhållit medel fullt ut för drift av den nya enheten varför omstruktureringar kring driften behöver ske.

Alternativ två och tre skapar underskott av platser redan år 2020 varför, om något av dessa alternativ väljs, ytterligare nybyggnationer bör planeras för snarast med inflyttning i förhållande till det underskott som uppstår beroende på vilket alternativ som väljs.

En flytt av platser från Björktrasten (alternativ tre) skulle kunna vara aktuellt då boendet är ett av de minsta boendena i kommunen vilket inte är lönsamt ur ett driftsekonomiskt perspektiv. Boendet saknar även ändamålsenliga personalutrymmen och gemensamhetsytor för de boende. Alternativ till en flytt från Björktrasten är att utreda om det är möjligt att göra om- och tillbyggnation av Björktrasten för mer ändamålsenliga lokaler samt utökning av antal platser. Den så kallade *fyrstegsprincipen* kan vara till hjälp för att bedöma fortsättningen för Björktrasten. Fyrstegsprincipen innebär att tänka i stegen

1. Tänk om – går det att göra på annat sätt,
2. Optimera – går det att optimera nuvarande användning av lokalerna,
3. Bygg om – går det att med begränsade ombyggnationer nå bättre användbarhet,
4. Bygg nytt – kan inte tidigare steg tillgodose behoven behöver nybyggnation ske.

För att inte skapa ett alltför stort underskott i samband med att Nämndemansgatan blir inflyttningsklart bedöms alternativ två som det alternativ som är aktuellt att gå vidare med.

Behov av nedläggningen av Samuelsberg som helhet är aktuellt så snart som möjligt med anledning av boendets status samt lokalernas utformning utifrån verksamhetens och de boendes behov.

Förslaget är att gå vidare enligt alternativ två. Om så görs skulle framtidens behov sammanfattas enligt nedan. Årtal som redovisas är vartannat år med start år 2018.

Befolkningsprognos		2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030
65-79 år		7403	7567	7686	7649	7582	7530	7577
80-w år		2661	2751	2893	3179	3466	3711	3948
S:a 65 år och äldre		10064	10318	10579	10828	11048	11241	11525
Behov platser särskilt boende	Andel							
65-79 år	1,1%	81	83	85	84	83	83	83
80-w år	12,5%	333	344	362	397	433	464	494
S:a behov platser		414	427	446	482	517	547	577
Nuvarande antal platser (2018)		361	361	361	361	361	361	361

Alternativ 2								
Nämndemansgatan			54	54	54	54	54	54
Samuelsberg permanenta flyttas			-25	-25	-25	-25	-25	-25
S:a platser		361	390	390	390	390	390	390
Underskott av platser		-53	-37	-56	-92	-127	-157	-187

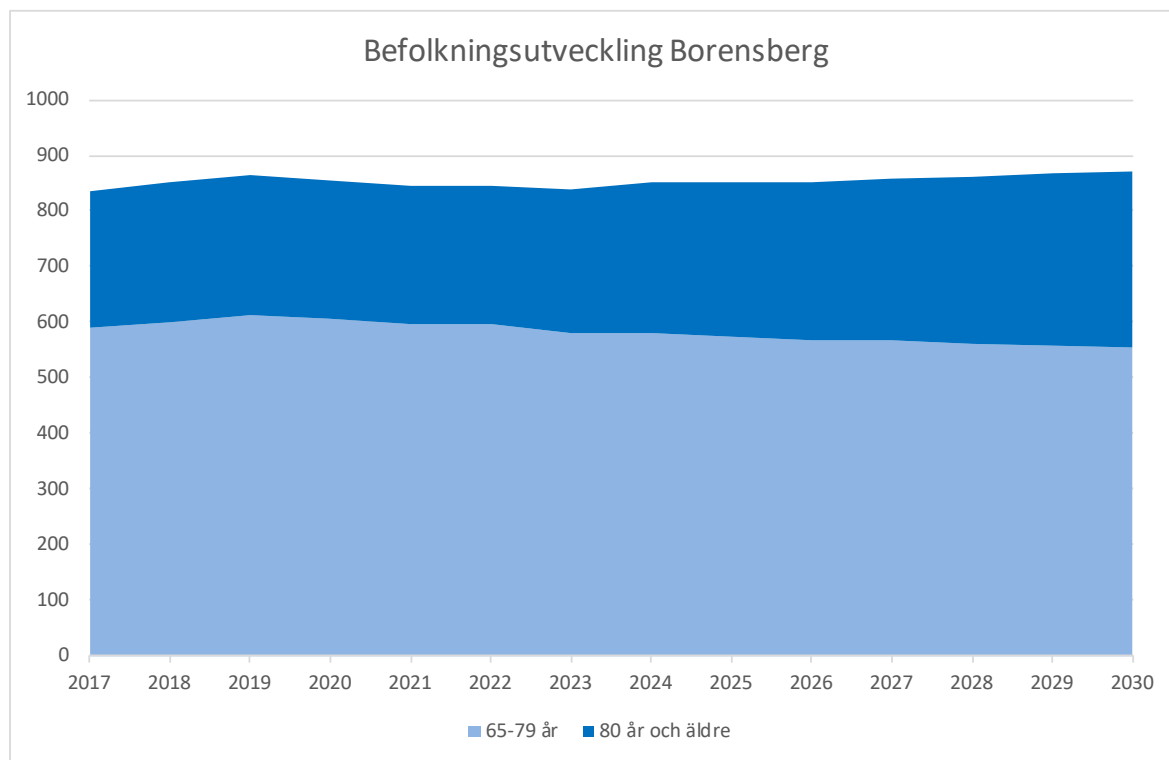
Till synes finns ett underskott av 56 platser till 2022 som ökar kraftigt till ett underskott av 92 platser år 2024. Utifrån dessa beräkningar bör tillskapande av cirka 30 platser ske kring den här tidsperioden.

Planering för tillskapande av nya platser enligt ovan bör starta snarast då planeringstid för en nybyggnation av särskilt boende är omfattande och såväl verksamhet- och drift som lokaliseringstudier och planprocesser tar ca 3-5 år i anspråk.

Östra kommundelen

Socialförvaltningen har tagit hjälp av kommunens GIS-enhet för att beräkna befolkningsprognos och kommande behov i olika geografiska områden i kommunen. I östra kommundelen finns idag (2018) två särskilda boenden, Vileborg i Fornåsa med 24 platser och Husbygården i Borensberg med 22 platser. Till platserna i östra kommundelen är det sällan kö och ibland används istället en permanent plats som korttidsplats.

Befolkningsutvecklingen i Borensberg ser ut enligt följande.

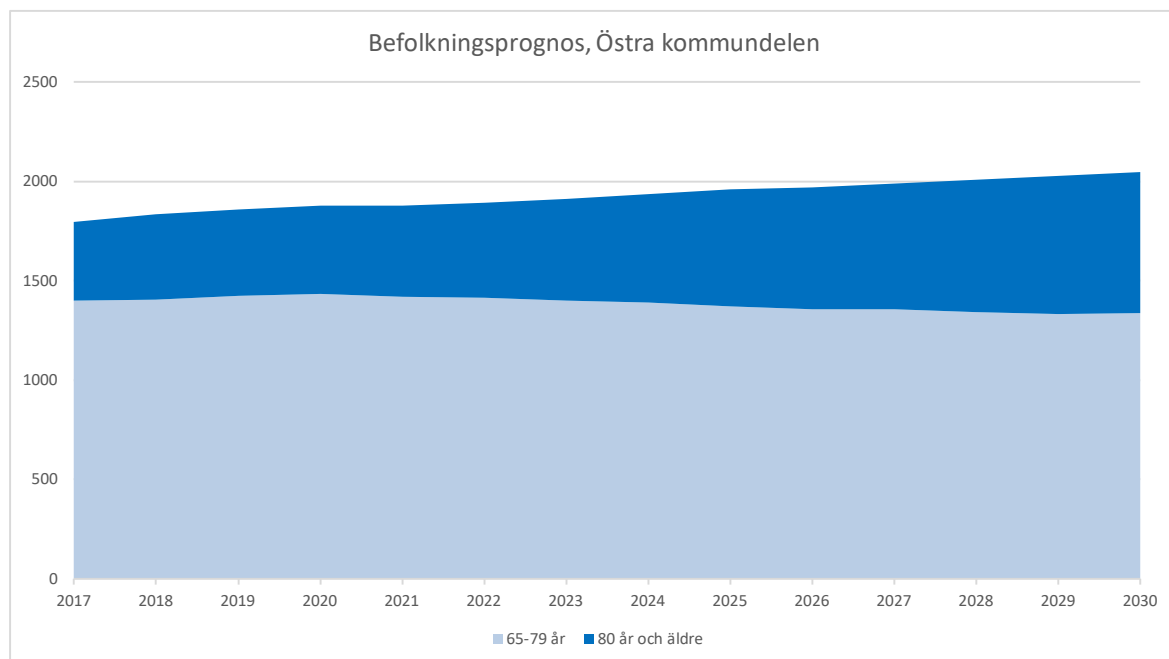

Befolkningen 65 år och äldre ökar med 36 personer från 2017 till 2030. Idag finns 22 platser på Husbygården, Borensberg.

I relation till andel 65 år och äldre som bor i särskilt boende skulle behov av antal platser i Borensberg vara följande.

År	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030
Nuvarande platser	22	22	22	22	22	22	22
Behov antal platser	38	38	38	40	42	44	46
Underskott av platser	-16	-16	-16	-18	-20	-22	-24

Sett till hela östra kommundelen ser befolkningsutveckling ut enligt följande. Till östra kommundelen räknas Tjällmo, Karlsby, Borensberg, Klockrike och Fornåsa inklusive kringliggande landsbygd in.

Befolkningen 65 år och äldre ökar med 251 personer från 2017 till 2030. Idag finns 46 platser i östra kommundelen, Husbygården 22 platser och Vileborg 24 platser. I relation till andel 65 år och äldre som bor i särskilt boende skulle behov av antal platser i östra kommundelen vara enligt följande.

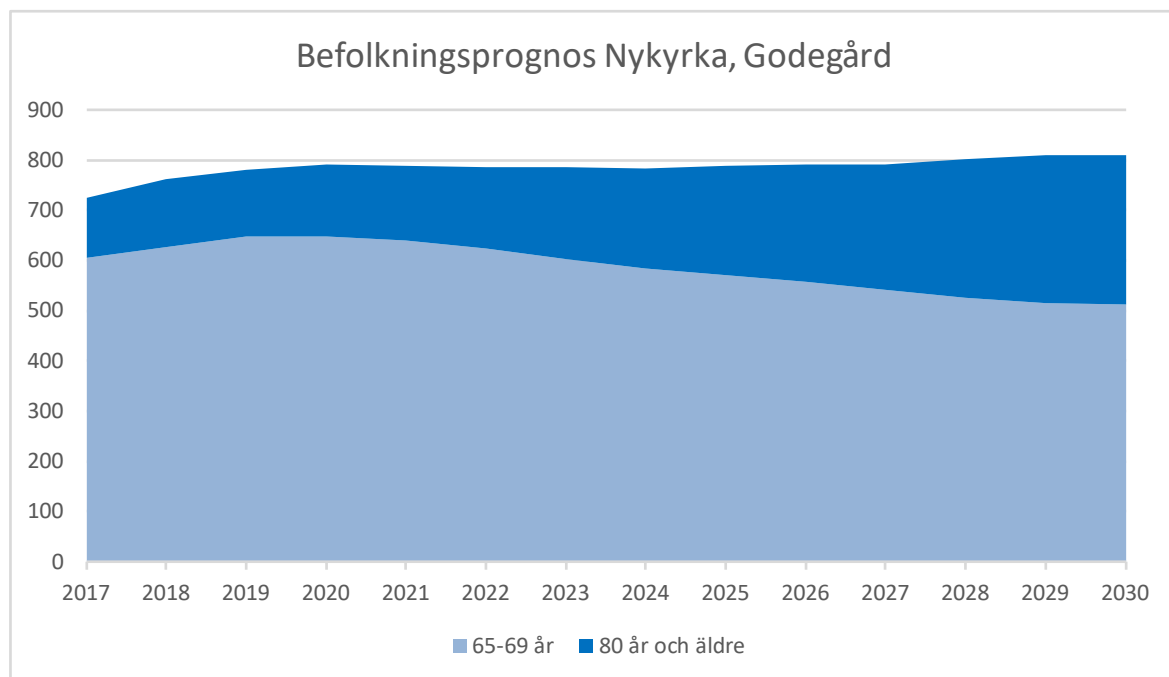
År	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030
Nuvarande platser	46	46	46	46	46	46	46
Behov antal platser	69	72	76	84	92	98	103
Underskott av platser	-23	-26	-30	-38	-46	-52	-57

Utifrån att det sällan är kö till Vileborg eller Husbygården samt tidigare redovisade flyttmönster bör ett nytt boende i Östra kommundelen kombineras med andra boendeformer såsom till exempel korttidsplatser. Ett nytt boende bör även kunna ersätta minst ett av boendena som finns idag.

Norra/västra kommundelen

Motala kommun strävar efter en levande landsbygd. Sedan många år tillbaka finns boende i Godegård som tidigare varit trygghetsboende med biståndsbeslut. Även här sker en successiv utfasning av den här typen av boende. Någon blockförhyrning föreligger inte och det är Bostadsstiftelsen Platen som hyr ut lägenheterna.

Befolkningsutvecklingen i norra/västra kommundelen ser ut enligt följande. I geografien räknas även Nykyrka samt landsbygden ner mot Motala tätort in.

Befolkningen 65 år och äldre ökar med 85 personer från 2017 till 2030. Idag finns inte några särskilda boendeplatser men om beräkning sker på likartat sätt som för övriga kommundelar skulle behovet se ut enligt

År	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030
Nuvarande platser	0	0	0	0	0	0	0
Behov antal platser	24	25	27	31	36	40	43
Underskott av platser	-24	-25	-27	-31	-36	-40	-43

Som tidigare nämnts behöver ett särskilt boende omfatta 54 platser för att nå en god driftsekonomi. I samband med att särskilt boende lades ned i Tjällmo 2016 hänvisades också till svårigheter att rekrytera och behålla personal, vilket skulle kunna vara fallet även i Godegård.

Behov lokaler särskilt boende

Det finns ett antal parametrar som spelar in vid beräkning av framtida behov av antal platser inom särskilt boende för. Parametrar som utelämnats i ovanstående beräkningar är till exempel genomgång av biståndsbeslut för att säkerställa rätt nivå på besluten.

Gjorda beräkningar bygger på nationell statistik för andelen av dagens andel äldre över 65 år som bor i särskilt boende. Beräkningarna förutsätter att det arbetssätt som är idag även föreligger framöver. Parametrar som skulle kunna påverka behovet av platser i särskilt boende kan vara förändrade arbetssätt och alternativa boendeformer där äldre personer där får möjlighet att bo i mer anpassade och trygga bostäder kan fördröja behovet av särskilt boende, och därmed också kan påverka också behovet av antal platser. Detta samtidigt som det finns belägg för att människor idag lever längre och är mer vård- och omsorgskrävande när väl ett behov av särskilt boende uppstår. Prognos och andel som bor i särskilt boende bör följas årligen.

Klart är dock att det skyndsamt behöver genomföras fördjupad utredning för bedömning av vilka boenden som ska läggas ned alternativt göras om i samband med att boende på Nämndemansgatan står klart. Socialförvaltningens förslag är att gå vidare med alternativ två, vilket innebär att i samband med inflyttning på nya boendet på Nämndemansgatan sker en överflyttning av 25 platser från Samuelsberg. En utredning kring Björktrasten bör initieras som en lokalbehovsanmälan i syfte att utreda vilka möjligheter till förbättrade personalutrymmen och tillskapande av gemensamhetslokaler som finns.

Som prognosen ser ut i beräkningar som gjorts och i relation till de boenden som behöver läggas ner eller byggas om, bör beslut tas av socialnämnden när tillskapande av nya platser särskilt boende ska stå klara för inflyttning. Beslutet ska sedan ligga till grund för att starta en förstudie för planering enligt kommunens fastighets- och lokalprocess. Förstudien ska innehålla både en utredning ur ett verksamhets- och driftsperspektiv samt samhällsbyggnadsprocessen med lokaliseringsutredning och planprocess. Hela förstudiearbetet och byggnation för ett särskilt boende beräknas ta ca 3-5 år i anspråk.

Alternativa boenden för äldre

I takt med att åldersstrukturen i Sveriges befolkning förändras där antalet äldre blir fler och fler har flera bedömningar gjorts på nationell nivå, bland annat via Äldreboendeleigationen och dess slutbetänkande som kom för drygt 10 år sedan (2008), som visar på att en utveckling av boende och närmiljön i det vanliga bostadsbeståndet måste till för att möta behovet. Även om det är ett tag sedan betänkandet kom är det fortfarande så att boendesituationen för äldre är en mycket angelägen fråga för de flesta av landets kommuner. Det finns ett generellt behov av att kunna erbjuda äldre personer boendialternativ till det som redan finns idag. Bostäderna behöver motsvara de önskemål som de äldre personerna har, men måste också motsvara det behov som en stigande ålder medför. Olika undersökningar bland äldre visar på att det finns generella önskemål kring boendesituationen såsom god tillgänglighet, god tillgång till service, förutsättningar för gemenskap samt möjlighet att få vissa tjänster utförda.

Boendeformer

Det finns olika typer av boendeformer som särskilt riktar sig till äldre personer. Begrepp som används finns bland annat på Boverkets webbplats som definitioner.

- Ordinärt boende; Alla boenden som inte omfattas av särlagstiftning.
- Seniorbostäder; Samlingsbegrepp för alla bostäder som inte omfattas av särlagstiftning. Seniorbostäder är vanliga bostäder som är ute på marknaden och som är avsedda för personer över en viss ålder, vanligen 55 år och äldre. Tanken är att bostäderna ska vara utformade efter äldres behov av tillgänglighet.
- Trygghetsbostäder; En form av bostäder för äldre som känner sig oroliga, otrygga och/eller socialt isolerade. Trygghetsbostäder är en relativt ny boendeform som har tillkommit som ett alternativ för att ge de äldre som önskar tillgång till större gemenskap och trygghet. Den fysiska tillgängligheten i trygghetsbostad bör vara mycket god, vilket möjliggör för den enskilde att bo kvar längre.
- Särskilt boende, Kommunerna har enligt socialtjänstlagen ansvar för att inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad av äldre människor som behöver särskilt stöd i vardagen. I boendet erbjuds service, personlig omvårdnad och hemsjukvård dygnet runt. Den service och omvårdnad som behövs varierar beroende på den enskildes vårdbehov.
- Korttidsplats; En form av tidsbegränsat boende inom särskilt boende. Boendet är avsett för till exempel rehabilitering eller eftervård efter sjukhusvistelse. Korttidsplats kan även ges till personer i livets slutskede. Korttidsplats kräver en biståndsprövning och beslut från kommunen. Korttidsplats i form av växelvård kan även ges till personer som vårdas hemma av anhörig, och som ibland behöver avlastning.

Seniorbostäder och trygghetsbostäder kan byggas, ägas och förvaltas av vilken entreprenör som helst, och behöver inte nödvändigtvis drivas i kommunal regi. Detta skapar möjligheter för marknaden att bygga enligt efterfrågan. Dock bör kommunen vara aktiv och ge förutsättningar till olika byggherrar för att etablera olika boendeformer som riktar sig till äldre. Seniorbostäder och trygghetsbostäder kan upplåtas med hyresrätt, kooperativ hyresrätt eller bostadsrätt.

Äldreboendeleigationen från 2008 förordar att kommunerna har möjlighet att utforma egna kriterier och regler för vad som gäller för trygghetsbostäder samt vad som gäller för

en person som ska söka sig till en trygghetsbostad. Detta gynnar möjligheterna för att lokala förutsättningar tillvaratas och kommunen har möjlighet att vara vägledande för hur boende för de äldre bäst kan utformas.

Tanken är att senior- och trygghetsbostäder ska kunna komplettera befintligt bostadsbestånd och minska glappet mellan det ordinära boendet och särskilda boendet. Ett samlingsbegrepp för detta är mellanboende.

Äldreboendedelegationen har i sitt slutbetänkande tagit med ekonomiska konsekvenser av hur tillskapandet av mellanboenden kan ge effekter på flera sätt. Det finns studier som visar på att det är tre gånger så stor risk för att en flytt från ordinärt boende till särskilt boende ska ske, än att en flytt sker till särskilt boende från någon form av mellanboende. Studien baseras på äldre vårdtagare i Kungsholmens stadsdel i Stockholm. Vilken boendeform som den äldre bor i har en stor påverkan på sannolikheten för att flytta. Det betyder att hur äldre personer bor i en kommun kan få påtagliga konsekvenser för behovet av platser i särskilt boende.

De ekonomiska beräkningar som är gjorda i Äldreboendedelegationens slutbetänkande och som beskrivs ovan bygger på en tänkt omfördelning av ett antal personer med vård- och omsorgsbehov mellan olika typer av boendeformer. Det innebär att äldre personer med hemtjänst i ordinärt boende flyttar till hemtjänst i någon form av mellanboende. Omfördelningen antas påverka såväl antalet platser i särskilt boende som den totala kostnaden för äldreomsorgen i en kommun.

Kostnaderna i mellanboende kan vara något högre än för ordinärt boende, men understiger markant kostnaderna för en plats i särskilt boende. För att skapa attraktivitet för byggande av trygghetsboende ger många kommuner driftsstöd i olika former till den entreprenör som önskar bygga flerfamiljshus med inriktning mot äldre. Detta för att uppmuntra byggnation av trygghetsboende.

Sammanfattning analys lokalbehov äldreomsorg

Analysen för lokalbehov inom äldreomsorgen påvisar den komplexitet som är när det gäller det både kortsiktiga och långsiktiga arbete som krävs för att upprätthålla en god servicenivå till kommuninvånare gällande framförallt korttidsplatser och särskilt boende. Nybyggnationer av boenden, oavsett inriktning, är en förhållandevis lång process där det ingår såväl förstudie och utredningar kring verksamhetens innehåll, behov och ekonomi som markanvisningar och faktiskt byggnation. Generellt sett tar den process för hel nybyggnation 3-5 år.

Analysen visar att det framförallt är två fastigheter som inte uppfyller teknisk status eller är tillfredsställande ur ett verksamhetsperspektiv, Samuelsberg och Strandvägen gamla delen. När det gäller fastigheten Samuelsberg har sedan flera år tillbaka funnits ett bäst-före-datum från fastighetsenheten och det bedöms högst aktuellt att flytta ur fastigheten snarast. I fastigheten finns, förutom särskilt boende, också korttidsplatser, lokaler för rehabilitering, hemtjänst och Hälsocenter för äldre. Vid tomställande av fastigheten Samuelsberg avseende särskilt boende bör även de andra enheterna erbjudas lokaler utanför Samuelsberg så att kommunen har möjlighet att planera för eventuell rivning och nybyggnation på fastigheten. Samma sak gäller för Strandvägen, gamla delen där det idag finns korttidsplatser.

Analysen visar ett behov av att fortsätta utveckla arbetsätt inom hemtjänst och korttidsvården i linje med det arbete som skett genom insatsen Trygg hemgång under 2018. Detta samtidigt som alternativa lokaler till dagens korttidsplatser behöver efterfrågas snarast.

I samband med att nya särskilda boendet på Nämndemansgatan är klart förordas att Samuelsbergs 25 permanenta boendeplatser flyttas till Nämndemansgatan enligt ovan.

Analysen av kommande behov av boendeplatser inom särskilt boende, äldreomsorg, visar att tillskapande av cirka 30 nya platser bör i första hand ske till år 2022 för att klara det behov av platser som kan förväntas uppstå utifrån nu gällande befolkningsprognos. Inför lokalrevision 2019 bör befolkningsprognos och behov av platser efter 2022 särskilt beaktas.

Sammanfattning behov av åtgärder lokaler

Lokaler	Vad behöver åtgärdas	När	Förslag på åtgärd
Hemtjänstlokaler	-	-	
Dagverksamhet	-	-	
Trygghetsboende/70+boende	Utträde ur blockförhyrningskontrakt med Bostadsstiftelsen Platen Utredning kring kvarstående skuld till Bostadsstiftelsen Platen	Våren 2019	Arbete pågår
Korttidsplatser Samuelsberg Strandvägen	Ändamålsenliga lokaler	Snarast	Lokalbehovsanmälan inför att förstudie ska startas, lämnas till lokalstyrgrupp för åtgärd.
Särskilt boende	Förstudie för tillskapande av 54 nya platser efter år 2020. Förstudien ska innehålla fördjupad analys kring möjligheter för åtgärder på Samuelsberg, Strandvägen och Björktrasten.	Snarast	Beslut i socialnämnd i samband med lokalrevision om när tillskapande av platser ska skett. Lokalbehovsanmälan inför att förstudie ska starta lämnas till lokalstyrgrupp för åtgärd.

Referenser

Lokalrevision socialnämnden 2017

Korttidsplatser i Motala kommun – En studie gjord av placerare 2018-08-09